

ศึกษาวิเคราะห์สัญญาณที่ปรากฏในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ เมืองนครศรีธรรมราช*

AN ANALYTICAL STUDY OF SIGNS APPEARED IN BUNSAT MONTHAN TRADITION OF NAKHON SI THAMMARAT

พระอธิการอำนาจ สบปลโย (ทองจีน)

Phraatikan Amnouy Sappanyo (Thonggen)

พระครูโกศลธรรณกิจ

Phrakhru kosolathhakit

อุทัย เอกสะพัง

Uthai Eksaphang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Kakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: worawiriyakhun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติและคุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาสัญญาณในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช และเพื่อศึกษาความหมายของสัญญาณในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารเป็นหลัก โดยสังเคราะห์ วิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเกิดจากวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม การนับถือผี พราหมณ์ และพระพุทธศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษและเปรต ในวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ คติความเชื่อว่ายามบาลจะปล่อยเปรตให้มาเยี่ยมและขอส่วนบุญจากลูกหลานในโลกมนุษย์ ลูกหลานจึงต้องทำบุญกฐนรับ ตั้งเปรต ชิงเปรต และบังสุกุล ประเพณีนี้มีคุณค่าต่อสังคม 2) ประเพณีบุญสารทเดือนสิบมีการใช้สัญญาณในพิธีกรรมที่แฝงไว้ด้วยความเชื่อ ข้อคิดและคติธรรม 6 ประการ ได้แก่ สัญญาณที่เป็นวันเวลาของบุญสารท สัญญาณของหมรับและการจัดหมรับ สัญญาณของขนมที่ใช้ในการทำบุญ สัญญาณของเปรต สัญญาณของการตั้งเปรตและการชิงเปรต และสัญญาณของการบังสุกุลอัฐิ รูปถ่าย ชื่อ - สกุลของบรรพบุรุษและส่งเปรตกลับเมืองนรก 3) ประเพณีบุญสารทเดือนสิบใช้สัญญาณที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตด้านความเชื่อ ศาสนา ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง ได้แก่ วันเวลาสัมพันธ์กับผลผลิต

* Received 3 June 2020; Revised 16 June 2020; Accepted 2 July 2020

ทางการเกษตร หมรับภาชนะบรรจุผลผลิตการเกษตร อาหาร และเครื่องใช้ถวายแก่พระสงฆ์
ขนมสารทเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับผีบรรพบุรุษ เปรตเป็นผลของบาป
และการจัดระเบียบสังคม การตั้งเปรตและการชิงเปรตเป็นการแบ่งบุญและแบ่งปัน และการ
สอนลูกหลานให้เป็นคนดี

คำสำคัญ: สัญญา, ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ, เมืองนครศรีธรรมราช

Abstract

This research is aimed at To study the history and values of Bunsat Monthan Tradition, Nakhon Si Thammarat Province In order to study the signs in the Bunsat Monthan tradition in Nakhon Si Thammarat and to study the meaning of the sign in the Bunsarunthanon, Mueang Nakhon Si Thammarat tradition. This research is primarily documentary research. By synthesizing, analyzing and presenting the descriptive research results. The research found that; 1) Boon Sarnthan Tenth tradition originated from the way of life in agriculture, respect for spirits, the influence of Brahminism, Buddhism and the seasons related to monks. With the aim of making merit to devote to imp According to the belief that the day of the waning of the tenth lunar month, the gods will release the jinn to visit and request merit from their children. At the end of the 15th lunar month, Jinn will return to Hell. During that time, the children will receive Making merit, raising monks, imposing, contemplating, and praying for merit – making traditions. 2) Bunsat Monthan tradition has a ritual with the sign of the day. The sign of the food that is used to contain food, vegetables, fruits, daily necessities, and ritual snacks. The sign of the candy used in Bunsatthanon Ten, hidden by beliefs, inscriptions and morals, the signs of Jinn with hunger and hunger. The sign of the jinn and the ritual to spread the merit to imp, which does not have relatives and relatives, do not make merit. And the sign of the Requiem to dedicate merit and send back to hell. 3) Bunsat Monthan tradition has signified the meaning related to the way of life, beliefs, religion, history, economy, society and politics. Date and time associated with the first product Worship of the day Making merit for the impetus and the rainy season. Accepting for packing agricultural products, food, sweets and essential supplies is offered to the monks to dedicate merit to jinn. Sweets are mediators between descendants and ancestors and bring

meaning to life after death. Pret is a repetitive production of beliefs, ghosts in creating rules and organizing society. The impulse and contemplation is a merit. Divide food and socialization and the reverence of ancestors is grateful and teaches children to be good people.

Keywords: Signs, Bunsat Monthan Tradition, Nakhon Si Thammarat

บทนำ

การนับถือผีเป็นความเชื่อของมนุษย์ในสังคมบุพกาล ซึ่งเป็นโครงสร้างจักรวาลทัศน์ของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้นำมาเป็นมโนทัศน์ผสมผสานกับความเชื่อท้องถิ่นเพื่อวางกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตที่เป็นกลไกในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชาวบ้านและการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2560) ความเชื่อเชิงสัญลักษณ์ในการมีตัวตนอยู่ของผีเกิดขึ้นจากปัญญาของมนุษย์ในด้านความเชื่อและการสร้างจินตนาการเชิงรูปลักษณ์ เพื่อให้คนเกิดความเกรงกลัวต่ออำนาจของผีในการจัดระเบียบและการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ผีเกิดจากเหตุปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ ประการแรก มนุษย์มีความเข้าใจและมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ แต่ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้ ประการที่สอง การสร้างจินตนาการเชิงรูปลักษณ์ของผีเพื่อสื่อสารและสืบสานมโนทัศน์ผ่านฐานคิดเรื่องผลกรรม และประการที่สาม การนำอำนาจผีมาสร้างอุดมการณ์ในการสร้างกฎเกณฑ์และจัดระเบียบสังคม (สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา, 2544)

ผู้คนสมัยโบราณมีความเชื่อและนับถือลัทธิบูชาผีบรรพบุรุษ (Ghost) วิญญาณบรรพบุรุษ (Animism) ต่อมาได้รับอารยธรรมจากศาสนาพราหมณ์ – ฮินดูและพระพุทธศาสนาจากอินเดีย จึงทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างความเชื่อเดิมกับความเชื่อใหม่ และความเชื่อเกี่ยวกับเทพในไตรภูมิที่ได้กล่าวถึง นรก สวรรค์และเทพ (พรศักดิ์ พรหมแก้ว, 2544) เมื่อขบวนการธรรมราชนับถือพระพุทธศาสนาจึงจัดลำดับผีตามจักรวาลวิทยาแบบไตรภูมิ โดยให้สวรรค์อยู่เหนือโลก นรกอยู่ใต้โลก ผีที่อยู่สวรรค์ ผีร้ายอยู่นรก และนำแนวคิดของศาสนาพราหมณ์ – ฮินดูมาอ้างอิงพิธีกรรมเพื่อเสริมความเชื่อให้ผีกลายเป็นเทพ เทวดาและเทวะที่ศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่บนสวรรค์ ผีบางจำพวกอยู่บนโลก ผีจึงได้รับการไหว้และเซ่นสรวงจากคน (ธิดา สาระยา, 2544)

ขบวนการธรรมราชได้นำเอาความเชื่อเดิมเข้ามาปฏิบัติผสมกลมกลืนกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นความเชื่อที่มีเสน่ห์ในการร้อยรัดเอาสถาบันต่าง ๆ ในสังคมให้มาอยู่ร่วมกันภายใต้ร่มเงาของพระพุทธศาสนา ความเชื่อเหล่านั้นได้นำไปสู่พิธีกรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาและมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาว

นครศรีธรรมราช เพราะพิธีกรรมได้กำหนดแนวคิด หลักธรรม ความเชื่อ ความรู้สึกและการปฏิบัติร่วมกัน จึงกลายเป็นประเพณีท้องถิ่น (พระครูวรวิริยคุณ, 2560) ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวนครศรีธรรมราช ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชเกิดขึ้นจากความเชื่อเรื่องผีसाงเทวดากับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตทางการเกษตร การนำผลผลิตทางการเกษตรมาทำบุญอุทิศให้บรรพชนญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว จึงจัดงานรื่นเริงเพื่อเฉลิมฉลองร่วมกันในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นต้น

งานบุญสารทเดือนสิบของชาวนครศรีธรรมราชที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน โดยเชื่อกันว่าเมื่อถึงปลายเดือนสิบของทุกปี พญายมจะปล่อยเปรตชนให้มาพบญาติพี่น้องและลูกหลานของตนในโลกมนุษย์ เมื่อสิ้นเดือนสิบจะต้องรีบกลับเมืองนรก ขณะเดียวกันลูกหลานจะต้องทำบุญอุทิศส่วนบุญให้เปรตเหล่านั้น (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์, 2548) นักวิชาการกล่าวว่าในพิธีกรรมการทำบุญสารทเดือนสิบนั้นแฝงไว้ด้วยสัญลักษณ์ที่เป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติหรือวิญญาณ ได้แก่ วันเวลาของบุญสารทเดือนสิบ การจัดหมรับ ขนมหที่เป็นสัญลักษณ์ของบุญสารทเดือนสิบ การตั้งเปรตและการชิงเปรต การบังสุกุล และรูปเปรตในลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากจินตนาการในการสร้างสรรค์สังคม สร้างความสัมพันธ์ของชาวบ้านโดยการผลิตซ้ำทางความเชื่อที่สอนให้คนเว้นชั่ว ทำความดี มีความกตัญญูตเวทีที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวนครศรีธรรมราชมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

จากประเด็นความสำคัญของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช 3 ประเด็น คือ ประวัติตามความเป็นมาและคุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบ สัญลักษณ์ในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ และความหมายของสัญลักษณ์ในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งยังไม่มีการศึกษาวิจัยที่เป็นระบบวิชาการ ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์สัญลักษณ์ที่ปรากฏในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยเชื่อว่าผลของการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้เกิดคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาสงฆ์ พระพุทธศาสนา สังคม ประเทศชาติ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและคุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาความหมายของสัญลักษณ์ในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งไปที่การศึกษาวิเคราะห์สัญญาณที่ปรากฏในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้แนวคิดความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของพรศักดิ์ พรหมแก้ว สุรียา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา และแนวคิดสัญวิทยาของโรลิ่งค์ บาร์ต เพื่อตีความและอธิบายสัญญาณที่ใช้ในพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชลักษณะผิวเผินและสัญญาณลักษณะลึกหรือแฝง ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ผ่านการสำรวจในเบื้องต้นจากเอกสาร (Source) ประเภทบทความวิชาการ ตำรา คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และงานวิจัย (Research) ประเภทรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ดุสิตวิทยานิพนธ์ มหามบัณฑิต มาแยกประเด็นโดยการตั้งประเด็นที่ศึกษาไว้ 2 ประเด็น คือ ประวัติความเป็นมาและคุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช และสัญญาณที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช ได้แก่ วันเวลาสารท การจัดหมรับ การยกหมรับ เปรต การตั้งเปรต การชิงเปรต และการบังสุกุลส่งบรรพบุรุษ เพื่อวิเคราะห์ความหมายของสัญญาณที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาไปวิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา เพื่อหาสิ่งที่เหมือนกันและต่างกันขององค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการเกิดขึ้นของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช คุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช และสัญญาณที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช ได้แก่ วันเวลาสารท การจัดหมรับ การยกหมรับ เปรต การตั้งเปรต การชิงเปรต และการบังสุกุลส่งบรรพบุรุษและเปรต เพื่อสังเกตสัญญาณเหล่านี้และนำไปวิเคราะห์ตีความ โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับวันเวลาสารท การจัดหมรับ การยกหมรับ เปรต การตั้งเปรต การชิงเปรต และการบังสุกุลส่งบรรพบุรุษ เพื่ออธิบายความหมายสัญญาณเหล่านั้นว่าสามารถตอบวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ และสรุปอ้างอิงไปถึงสภาพการณ์จริงได้มากน้อยเพียงใด หลังจากนั้นได้ตรวจสอบผลของการวิเคราะห์ข้อมูลบางส่วนขาดความสมบูรณ์เพื่อเก็บเพิ่มเติม

3. การนำเสนอรายงานผลงานการวิจัยในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยการใช้หลักเหตุผลและการวางโครงเรื่องและแนวการเขียนให้มีความสมคูลอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัย

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชเกิดจากนิเวศวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม การนับถือผี ศาสนาพราหมณ์ และพระพุทธศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำบุญอุทิศส่วนบุญให้แก่บรรพบุรุษในช่วงเวลาวันแรม 1 – 15 ค่ำ เดือนสิบ ในพิธีกรรมการทำบุญประกอบไปด้วยสัญญาณต่าง ๆ ซึ่งสัญญาณเหล่านั้นได้สัมพันธ์กับวิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ดังนี้

1. ประวัติและคุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช

1.1 ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเป็นงานบุญประเพณีของชาวนครศรีธรรมราช ซึ่งได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อท้องถิ่น ศาสนาพราหมณ์ ผสมผสานเข้ากับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา จึงทำให้เกิดประเพณีสารทเดือนสิบขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้แก่ดวงจิตวิญญาณของบรรพบุรุษมีปู่ย่า ตายาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว และเปรตในเปรตภูมิ ซึ่งชาวเมืองนครศรีธรรมราชมีคติความเชื่อมาแต่โบราณว่าในวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ พญายมจะปล่อยเปรตในเปรตภูมิหรือเมืองนรกมายังโลกมนุษย์ เพื่อมาเยี่ยมและขอส่วนบุญจากลูกหลานและญาติพี่น้องในโลกมนุษย์ เรียกว่า “วันรับตายาย” หรือ “วันรับเปรต” และเมื่อถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ บรรพชนผู้ล่วงลับไปแล้วและเปรตเหล่านั้นจะกลับไปยังเมืองนรก เรียกว่า “วันส่งตายาย” หรือ “วันส่งเปรต” ในช่วงเวลาทั้งเดือนตั้งแต่วันแรม 1 – 15 ค่ำ เดือนสิบ เป็นช่วงเวลาที่ลูกหลานและญาติพี่น้องจะต้องทำบุญอุทิศส่วนบุญไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยการไปวัดทำบุญเลี้ยงพระ ยกหมรับ ตั้งเปรต ชิงเปรต และบังสุกุล เป็นต้น

บุญสารทเดือนสิบเริ่มตั้งแต่วันแรม 1 – 15 ค่ำ เดือนสิบ วันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ เรียกว่า “วันรับตายาย” หรือ “วันรับเปรต” ลูกหลานชาวเมืองนครศรีธรรมราชบางคนก็จะประกอบพิธีด้วยการจัดภัตตาหารใส่ปั้นโตและขนมสารทเดือนสิบไปทำบุญที่วัดใกล้เพื่อรับปู่ย่า ตายาย ผู้ล่วงลับไปแล้วและเปรตที่มาจากเมืองนรก บางคนก็ยกไปประกอบพิธีในวันแรม 13 – 14 – 15 ค่ำ เดือนสิบ ในวันแรม 13 ค่ำ เดือนสิบ เป็นวันจ่าย วันเตรียมหมรับและจัดหมรับ วันแรม 14 ค่ำ เดือนสิบ เป็นวันยกหมรับไปวัด ฉลองหมรับ และถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ ในอดีตหรือบางวัดจะมีการตั้งเปรตและชิงเปรตในวันนี้ด้วย และในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ เป็นวันสารท วันนี้จะมีการทำบุญฉลองหมรับหรือทำบุญเลี้ยงพระ บางวัดมีการตั้งเปรต การตั้งเปรตในอดีตจะตั้งทางเข้าวัด ริมกำแพงวัดหรือตามโคนต้นไม้ใหญ่ ปัจจุบันจะมีการสร้างร้านขึ้น เรียกว่า “หลาเปรต” หรือ “ศาลาเปรต” หรือการนำโตะมาวางเพื่อตั้งเปรตโดยการนำอาหาร ผลไม้ ขนม น้ำ เป็นต้น ไปวางไว้บนหลาเปรต เมื่อพระสงฆ์สวดบังสุกุลเสร็จแล้วจะมีการชิงเปรต ซึ่งเชื่อกันว่าสิ่งของที่เหลือจากการเซ่นไหว้บรรพบุรุษใครได้กินจะเป็นบุญเป็นกุศล เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

1.2 ประเพณีสารทเดือนสิบมีคุณค่าต่อสังคมชาวนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่ามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมที่โดดเด่นที่สุดคือ พระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งเป็นพระเจดีย์คู่บ้านคูเมืองและเป็นศูนย์รวมใจของชาวพุทธทั้งในและต่างประเทศ ดังคำที่ว่าแม้ใครมีโอกาสดำสักราสักครั้งหนึ่งก็นับว่าเป็นมงคลสูงสุดในชีวิต ส่วนประเพณีที่สำคัญคือ ประเพณีบุญสารทเดือนสิบหรืองานบุญเดือนสิบ เป็นเทศกาลทำบุญที่สนุกสนานรื่นเริงและเป็นงานบุญประจำปีที่ยิ่งใหญ่อลังการ ประกอบด้วยร้านค้า การแสดง การประกวดและกิจกรรมต่าง ๆ งานบุญสารทเดือนสิบมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าที่มีต่อสังคมชาวนครศรีธรรมราช คือ 1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระบรมธาตุเจดีย์กับประเพณีบุญสารทเดือนสิบที่ได้เริ่มขึ้นที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองพระบรมธาตุเจดีย์ 2) ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการทำบุญสารทเดือนสิบ เพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่ดวงจิตวิญญาณของบรรพชนผู้ล่วงลับไปแล้วในเปรตวิสัย และเพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูแก่ทวด 3) การสะท้อนให้เห็นความกตัญญูแก่ทวดที่มีต่อบุพการีที่ถูกโยงด้วยประเพณีบุญสารทเดือนสิบที่เป็นสัญลักษณ์ที่ผูกพันและปฏิบัติสืบต่อกันมา 4) การสะท้อนวิถีชีวิตผู้นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งตรงกับนิสัยของชาวนครศรีธรรมราชที่หาโอกาสทำบุญรับ – ส่งตายาย และทำบุญในโอกาสที่ได้รับผลผลิตแรกที่ได้ (First Fruit) และจัดงานรื่นเริงควบคู่กับการทำบุญ 5) การแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของเมืองนครศรีธรรมราช ช่วงเวลาปลายเดือนสิบเป็นเทศกาลสารทเป็นระยะเวลาที่พืชพันธุ์ต่าง ๆ กำลังให้ผลผลิต อาทิเช่น ทูเรียน มังคุด เงาะ ลางสาด สะตอ เป็นต้น 6) การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมการแสดง บุญสารทเดือนสิบได้รวบรวมเอาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมาเผยแพร่ เช่น การแต่งหมรับ การแห่หมรับ การรำโนราห์ การแสดงหนังตะลุง เพลงบอก และการแสดงของนักเรียนนักศึกษา 7) การสาธิตอนุรักษ์ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยการนำมาแสดงในเทศกาลบุญสารทเดือนสิบ เพื่อให้ลูกหลานได้ชม ได้เห็น และได้รู้จักรากเหง้าของตนเอง เช่น การทอผ้าพื้นเมือง การทำขนมพื้นเมือง การทำเครื่องถมเมือง นคร การจักสานย่านลิเภา การสานเสื่อกระจูด เป็นต้น 8) การส่งเสริมด้านวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ งานเทศกาลบุญสารทเดือนสิบได้จัดทำหนังสือเดือนสิบขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการและการท่องเที่ยวเมืองนครศรีธรรมราช 9) การสะท้อนให้เห็นความร่วมมือร่วมใจของชาวนครศรีธรรมราชในการจัดงานบุญสารทเดือนสิบเป็นงานประจำปีสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยได้รับความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน 10) ความภาคภูมิใจในแผ่นดินเกิดความรักความผูกพันที่มีต่อมาตุภูมิได้รวบรวมจัดแสดงและถ่ายทอดผ่านงานบุญสารทเดือนสิบที่ทำให้ลูกหลานชาวนครศรีธรรมราชมีความรู้สึกและภาคภูมิใจในแผ่นดินเกิด และ 11) การขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อเรื่องเปรต เพื่อควบคุมคนให้อยู่ในกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและจริยธรรมอันเป็นกฎหมายชาวบ้าน

2. ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชเกิดขึ้นจากความเชื่อท้องถิ่น ศาสนาพราหมณ์ผสมผสานกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมและ ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่เนื่องกับพระสงฆ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับ ไปแล้วและเป็นการแสดงออกถึงความความรัก ความกตัญญูตเวทีของลูกหลาน ประเพณีบุญ สารทเดือนสิบได้แบ่งไว้ด้วยสัญญา 6 ประการ ได้แก่ 1) วันเวลาของบุญสารทเดือนสิบที่เริ่ม จากวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ “วันรับตายาย” หรือ “วันรับเปรต” วันแรม 13 ค่ำ เดือนสิบ “วันจ่าย” วันแรม 14 ค่ำ เดือนสิบ “วันยกหมรับ” และวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ เป็นวันสารท “วันส่งตายาย” หรือ “วันส่งเปรต” 2) หมรับเป็นภาชนะที่ใช้บรรจุเสบียงสำหรับถวายพระสงฆ์ ในต้นฤดูฝน เพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว การจัดหมรับประกอบไปด้วย อาหารแห้ง พืชผักผลไม้ สิ่งของที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และขนมที่เป็นหัวใจของหมรับ คือ ขนมลา ขนมพอง ขนมบ้า ขนมตื๋อ และขนมไข่ปลา 3) ขนมที่เป็นสัญลักษณ์ของประเพณีบุญ สารทเดือนสิบที่เป็นสื่อกลางระหว่างลูกหลานกับญาติผู้ใหญ่ ลูกหลานกับผีบรรพบุรุษและเป็น มรดกทางวัฒนธรรมเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้แสดงถึงความรัก ความกตัญญู การเสียสละ และความสามัคคี อันเป็นพลังสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและแบ่งปันด้วยความเชื่อ ข้อคิด และคติธรรม 4) เปรตเป็นความเชื่อของชาวนครศรีธรรมราชในอดีตว่าเป็นบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ไปแล้วอาจจะได้รับทุกข์ อดอยาก ทิวโหย เมื่อถึงวันสารทเดือนสิบพญายมจะปล่อยให้มาเยี่ยม และขอส่วนบุญจากลูกหลานในโลกมนุษย์เป็นเวลา 15 วัน ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบถึงวัน แรม 15 ค่ำ เดือนสิบแล้วจะกลับไปเมืองนรก ลูกหลานที่อยู่ในโลกมนุษย์จึงต้องชวนขวาย ทำบุญอุทิศส่วนบุญให้แก่บรรพบุรุษ โดยการยกหมรับ ฉลองหมรับ ทำบุญเลี้ยงพระสงฆ์ ตั้งเปรต ชิงเปรต และบังสุกุล 5) การตั้งเปรตและชิงเปรตเป็นพิธีกรรมการแผ่ส่วนบุญให้กับ เปรตที่ไม่มีญาติหรือญาติไม่มาทำบุญอุทิศให้ และ 6) การบังสุกุลบรรพบุรุษในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ “วันส่งตายาย” หรือ “วันส่งเปรต” พิธีสดบังสุกุลอัฐิ รูปถ่ายหรือชื่อ - สกุลของ ผู้ตาย เพื่ออุทิศส่วนบุญและส่งบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วกลับไปเมืองนรก

3. ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชเกิดขึ้นจากวิถีชีวิตแบบ เกษตรกรรม ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและเปรต อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู พระพุทธศาสนา และฤดูกาลแห่งฝนที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์เมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบ ไปด้วยความหมายของสัญญา 6 ประการ ได้แก่ 1) วันเวลา คือ วันแรม 1 - 15 ค่ำ เดือนสิบ เป็นช่วงเวลาที่ผลผลิตทางการเกษตรเริ่มออกผลผลิตแรก การนำผลผลิตแรกบูชาเช่นไหว้ผีเพื่อ ขอบคุณและตอบแทนคุณของผี วันสารทหรือสราทอันเป็นฤดูใบไม้ร่วงของพวกพราหมณ์ จึง นำผลผลิตทางการเกษตรมากวนข้าวมธุปายาสยาคุเลี้ยงพราหมณ์ ญาติมิตร และบูชาเทพเจ้า (พระศิวะ) การทำเปตพลีแก่บรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องเปรต วิบากกรรมของเปรต การมาเยี่ยม และขอส่วนบุญจากลูกหลานในโลกมนุษย์ ลูกหลานจึงจัดหมรับถวายพระสงฆ์เพื่อใช้ในฤดูฝน

เพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่บรรพชนและเปรต 2) หมรับเป็นภาชนะใส่ผลผลิตทางเกษตร อาหาร ขนม และเครื่องใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันสำหรับถวายพระสงฆ์เพื่อใช้ในฤดูฝน ซึ่งได้รับ อิทธิพลจากชาววังในอดีต สืบทอดผ่านพระพุทธศาสนาเมืองนครศรีธรรมราชจากรุ่นสู่รุ่นมาถึง ปัจจุบัน 3) ขนมที่เป็นหัวใจสำคัญของการจัดหมรับประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ซึ่งได้รับอิทธิพล จากชาววังได้แพร่กระจายสู่ชาวบ้านและนำมาทำบุญในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ โดยการ สร้างความหมายให้กับขนมที่สัมพันธ์กับชีวิตหลังความตายของบรรพบุรุษให้คู่กับ พระพุทธศาสนา 4) เปรตเป็นความเชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วอาจไปเกิดเป็นเปรต เมื่อ ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ ยมบาลจะปล่อยให้มาเยี่ยมและขอส่วนบุญจากลูกหลาน แรม 15 ค่ำ เดือนสิบ จะกลับไปยมโลก การทำบุญจึงมุ่งเน้นทำบุญให้บรรพบุรุษและเปรต นักปกครองใน อดีตใช้อำนาจเปรตในการสร้างกฎเกณฑ์และจัดระเบียบสังคม 5) การตั้งเปรตและการชิงเปรต เป็นการอุทิศส่วนบุญให้เปรตที่ไม่มีญาติหรือญาติไม่มาทำบุญอุทิศให้ จึงเป็นการพัฒนาความคิด มาจากการนับถือผี การบูชาเช่นไหว้ผีมาเป็น การบูชาเช่นไหว้เปรต และอีกแนวคิดหนึ่งเป็นการ แบ่งปันอาหารผ่านการตั้งเปรตและการชดเชยทางสังคม และ 6) การบังสุกุลอัฐิ รูปถ่ายและ ชื่อเป็นพิธีกรรมการส่งบรรพบุรุษและเปรตในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ เพื่อแสดงออกถึงความ รัก ความกตัญญูต่อเวทียของลูกหลานตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยมุ่งหวังให้บรรพ บุรุษและเปรตพ้นจากวิบากกรรมที่เป็นอกุศล

อภิปรายผล

จากการศึกษาประวัติและคุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช พบว่า ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชเกิดขึ้นจากวิถีชีวิตเกษตรกรรมแบบ พึ่งพาธรรมชาติ การนับถือผี การนับถือศาสนาพราหมณ์ และพระพุทธศาสนา โดยมี จุดมุ่งหมายในการบูชาเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษและอุทิศส่วนบุญให้ผีบรรพบุรุษและเปรต สอดคล้องกับ ศรีศักร วัลลิโภดม ที่กล่าวว่า นิเวศวัฒนธรรมเป็นพื้นที่ผู้คนพากันเข้ามาตั้งถิ่น ฐานเป็นบ้าน ชุมชน และเป็นเมืองขึ้นมา โดยมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติร่วมกัน สร้างความรู้ร่วมกันในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดสรร ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน รวมทั้งการกำหนดแบบแผนประเพณีในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2560) สอดคล้องกับอนุกุล ต้นสุพล ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีผลซึ่งกันและกัน อย่างแยกกันไม่ออก ในยุคที่เทคโนโลยีอยู่ในระดับต่ำมนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับ สภาพแวดล้อม แต่เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้นมนุษย์ก็สามารถดัดแปลงสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น อิทธิพลของสภาพแวดล้อมก็ลดน้อยลง นิเวศวัฒนธรรมได้ชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ คุณค่า และ ความสำคัญของพื้นที่ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

แต่ลักษณะทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีจะยังคงอยู่และสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชมีคุณค่าต่อสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (อนุกุล ต้นสุพล, 2559) สอดคล้องกับพระจักรพงษ์ จุกวิโส (สีมา) ที่ศึกษาพบว่า ประเพณีบุญสารทเดือนสิบมีคุณค่าต่อสังคม 8 ด้าน คือ ด้านความกตัญญูตเวทีของลูกหลาน ด้านการสงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ 4 ด้านจริยธรรมขั้นพื้นฐาน ด้านปัจเจกบุคคล ด้านครอบครัว ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ ความเชื่อเกี่ยวกับบุญสารทเดือนสิบได้สร้างค่านิยม แบบแผนในการปฏิบัติ สร้างความรัก ความสามัคคี การอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและการถือศีลปฏิบัติธรรม (พระจักรพงษ์ จุกวิโส (สีมา), 2560)

จากการศึกษาสัญญาะที่ใช้ในพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช พบว่า ความเชื่อเรื่องบุญสารทเดือนสิบได้รวมคนเข้าวัดทำบุญ พบปะพูดคุยสังสรรค์รวมญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน สร้างความรัก ความสามัคคี โดยการนำอาหารหวานคาว ขนม ผลไม้ ตามฤดูกาลมาทำบุญ แลกเปลี่ยนกันร่วมรับประทาน ร่วมกันนระลึถึงบรรพบุรุษ จึงทำให้เกิดสัญญาะในพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช สัญญาะด้านความเชื่อที่ใช้ในพิธีกรรม ผู้วิจัยได้จำแนกสัญญาะในการประกอบพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบออกเป็น 6 ประการ ได้แก่ วันเวลาของบุญสารทเดือนสิบ หมรับ ขนม เปรต เปรต การตั้งเปรตและการชิงเปรต และการบั้งสุกุลส่งเปรต สัญญาะเกี่ยวกับวันเวลาของบุญสารทสัมพันธ์กับผลผลิตทางการเกษตร สัญญาะเกี่ยวกับหมรับ หมรับเป็นภาษาขณะที่ใส่ผลผลิตทางการเกษตรเพื่อทำบุญ หมรับและการจัดหมรับเกิดจากภูมิปัญญาและความทันสมัยของแต่ละสายตระกูลและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น สัญญาะเกี่ยวกับขนมลา ขนมพอง ขนมบ้า ขนมดีซำ ขนมกงหรือขนมไข่ปลา ซึ่งเกิดจากการสังฆภูมิปัญญามาเป็นเวลายาวนาน อาจผ่านการเป็นอาหารของชาววังมาก่อนและสู่ชาวบ้าน ขนมดังกล่าวจึงมีลักษณะพิเศษสามารถเก็บไว้รับประทานได้นานวัน สัญญาะเกี่ยวกับเปรต เปรตในความเชื่อของชาวบ้านคือ เปตพลีหรือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วและคนบาปที่ตายไปแล้วเกิดในเปตวิสัย (ภูมิของเปรต) มีความอดอยากและหิวโหย จากเปรตที่มีลักษณะเป็นนามธรรมสู่เปรตที่เป็นรูปธรรม สัญญาะเกี่ยวกับตั้งเปรตและชิงเปรต ชาวบ้านคิดว่าในโลกของเปรตกับโลกของคนมีชีวิตที่ไม่แตกต่างกันมาก จึงตั้งอาหาร คาว หวาน ขนม ผลไม้ตามฤดูกาลให้เปรตกิน เมื่อตั้งเปรตแล้วเพิ่มความสนุกให้แก่ลูกหลานในหลายสกุลชิงของเช่นไหว้เปรต (สิ่งของที่ตั้งเปรต) กันอย่างสนุกสนาน สอดคล้องกับศรีศักร วัลลิโภดม ที่กล่าวว่า การนับถือของมนุษย์ในสังคมบุพกาลเป็นโครงสร้างจักรวาลทัศน์ของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นความเชื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต การสร้างความสัมพันธ์ และการอยู่ร่วมกัน และการบั้งสุกุลส่งเปรตกลับสู่ภพภูมิ ลูกหลานก็แยกย้ายกันกลับบ้านประกอบอาชีพ เป็นวิธีการสอนศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม โดยเฉพาะความกตัญญูตเวทีเพื่อให้ลูกหลานเป็นคนดี

สัญญาณในพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบได้สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีบุญสารทเดือนสิบที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ บำรุงพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ ครอบครัวและสร้างสังคมสงบสุข (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2560)

จากการศึกษาความหมายของสัญญาณที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช พบว่า ความเชื่อการนับถือผี วิถีชีวิตเกษตรกรรมแบบพึ่งพาธรรมชาติ การนับถือศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา ช่วงเวลาทำบุญสารทเมืองนครศรีธรรมราชเป็นช่วงต้นฤดูฝนและเป็นช่วงเวลาบูชาเทพเจ้า (พระศิวะ) เลี้ยงพราหมณ์ ญาติมิตรพี่น้อง และเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษและผีไร่ไผ่มา เพื่อตอบแทนและขอบคุณเทพเจ้าและผีเหล่านั้นที่ดลบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาลและพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ เมื่อพระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวเมือง การบูชาเทพเจ้ามาเป็นการบูชาพระพุทธเจ้าแทน การเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษผ่านพิธีกรรมสงฆ์ด้วยข้าวปลาอาหาร หวานคาว ขนมผลไม้ในฤดูกาล และผลผลิตทางการเกษตรไปถวายสงฆ์ในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่ผีบรรพบุรุษและเปรต ในฤดูกาลและวันเวลานี้ลูกหลานญาติพี่น้องร่วมกันทำบุญรวมญาติในระบบวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมและนำผลผลิตทางการเกษตรมาให้ทาน ร่วมกันทำบุญที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและวัดในชุมชนใกล้เคียงบ้าน เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูที่รู้คุณของบรรพบุรุษของตน และมีการเฉลิมฉลองสนุกสนานรื่นเริง สัญญาณที่นำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบ ผู้วิจัยศึกษา 6 ประการ คือ วันเวลาของสารท หารับ เปรต การตั้งเปรต การชิงเปรต และการบังสุกุลอัฐิรูปถ่าย ชื่อ – สกุล เพื่อบรรพบุรุษและส่งเปรต สัญญาณเหล่านี้ได้สื่อความหมายที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของเกษตรกรรม ความอุดมสมบูรณ์ผลผลิตทางการเกษตร ความเชื่อการนับถือผีบรรพบุรุษ การนับถือเทพเจ้า (พระศิวะ) การนับถือพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชเกิดขึ้นจากนิเวศวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม การนับถือผี พราหมณ์ พระพุทธศาสนา และฤดูฝนที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตพระสงฆ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษและเปรต ตามคติความเชื่อว่าวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ ยมบาลจะปล่อยเปรตให้มาเยี่ยมและขอส่วนบุญจากลูกหลาน เมื่อถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ เปรตเหล่านั้นจะกลับไปเมืองนรก ในช่วงเวลาดังกล่าวลูกหลานจะชวนช่วยในการทำบุญด้วยจัดหารับ ทำบุญเลี้ยงพระสงฆ์ ตั้งเปรต ชิงเปรต และบังสุกุล ประเพณีบุญสารทเดือนสิบจึงมีลักษณะพิเศษกว่าประเพณีอื่น ๆ และมีคุณค่าต่อครอบครัว สังคมพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์ การทำบุญประเพณีบุญสารทเดือนสิบมีพิธีกรรมที่แฝงไว้ด้วยสัญญาณของวันเวลา สัญญาณของหมับที่ใช้บรรพบุรุษ ผัก ผลไม้ สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น

ในชีวิตประจำวันและขนมที่ใช้ประกอบพิธีกรรม สัญลักษณ์ของขนมที่ใช้ในบุญสารทเดือนสิบแฝงไว้ด้วยความเชื่อ ข้อคิด และคติธรรม สัญลักษณ์ของเปรตที่มีความอดอยากและหิวโหย สัญลักษณ์ของการตั้งเปรตและการชิงเปรตเพื่อแบ่งส่วนบุญให้เปรตที่ไม่มีญาติและญาติที่ไม่มาทำบุญให้ และสัญลักษณ์บ่งสกุลเพื่ออุทิศส่วนบุญและส่งเปรตกลับเมืองนรก สัญลักษณ์ที่ใช้ในพิธีกรรม ประเพณีบุญสารทเดือนสิบได้สื่อความหมายที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง คือ วันเวลาที่สัมพันธ์กับผลผลิตทางการเกษตร การบูชาเช่นไหว้ผี วันสารท เปรตพลี ความเชื่อเรื่องเปรต การทำบุญให้เปรต และฤดูฝน หมอบสำหรับบรรพบุรุษผลผลิตการเกษตร อาหาร ขนมและเครื่องใช้ที่จำเป็นถวายแก่พระสงฆ์เพื่ออุทิศบุญให้เปรต ขนมเป็นสื่อกลางระหว่างลูกหลานกับญาติผู้ใหญ่ในสายสกุลและลูกหลานกับผีบรรพบุรุษ และนำมาสร้างความหมายกับชีวิตหลังความตาย เปรตจึงเป็นการผลิตซ้ำความเชื่อการนับถือผีในการสร้างกฎเกณฑ์และการจัดระเบียบสังคม การตั้งเปรตและการชิงเปรตเป็นการแบ่งบุญ แบ่งอาหารและการขัดเกลาทงสังคม และการบ่งสกุลอัฐิรูปถ่ายหรือชื่อ – สกุลของบรรพบุรุษ เป็นความกตัญญูตเวทีและสอนลูกหลานให้เป็นคนดี

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าสถานที่การตั้งเปรต การชิงเปรตยังไม่ค่อยเป็นระเบียบ และมีขยะหลังจากการชิงเปรตทิ้งกระจัดกระจายไม่เรียบร้อย จึงเห็นสมควรปรับปรุงให้มีระเบียบและสะอาดยิ่งขึ้น และในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาพิธีกรรม ประเพณีบุญสารทเดือนสิบพลังสร้างความเข้มแข็งของชุมชนวิถีพุทธ และการศึกษาการประดิษฐ์สร้างประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาและการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- จิตา สาระยา. (2544). ประวัติศาสตร์สุโขทัย: พลังคน อำนาจผี มารมีพระ. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. (2548). ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว. (2544). ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวการนับถือผีกับบทบาททางสังคมของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระครูวรวิริยคุณ. (2560). ศึกษาวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราช. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระจักรพงษ์ จุกวิโส (สีมา). (2560). วิเคราะห์คติธรรมจากประเพณีสารทเดือนสิบของชาวไทยเชื้อสายเขมรในตำบลสระยาว อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ. ใน วิทยานิพนธ์

พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2560). สร้างบ้านแปงเมือง. กรุงเทพมหานคร: ศิลปวัฒนธรรม.

สุรียา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา. (2544). ฮีตบ้านคองเมือง. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

อนุกุล ต้นสุพล. (2559). นิเวศวิทยาวัฒนธรรม: ฤกษ์แจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(1), 193–221.